

Jakten på «skjæringspunktet» mellom teori og praksis

Svein Brurås

Professor, Institutt for journalistikk, Høgskulen i Volda
sb@hivolda.no

Som journalistikklærer kan jeg hvert år konstatere at en rekke av våre bachelorstudenter får seg jobb i nyhetsmediene. Kanskje får de ikke fast jobb med en gang, men de er «innafor» og dukker regelmessig opp som reportere og programledere på mediehusenes ulike nyhetsplattformer.

Dette skjer til tross for at bransjen stadig uttrykker skepsis til og misnøye med journalistutdanningen. Den er for teoretisk og for lite praktisk, sies det. Den er utdatert, den er for lite teknologi-orientert og for lite business-orientert. Den er opphengt i mediehistorie, kommunikasjonsteori og tekstanalyse, som ikke er det bransjen trenger i dag. Sies det.

FÅR SEG JOBB

Men studenter får seg jobb. Noen ender riktignok opp utenom journalistikken, i PR- og informasjonsbransjen, i organisasjoner, i teknologiselskaper eller i offentlig forvaltning. Journalistutdanning er anvendelig. Men hvis vi holder oss til nyhetsmediene: De som får jobb, får det på grunn av sine praktiske ferdigheter, ikke på grunn av sin teoretiske fordypning eller sin akademiske modenhet. På dette punkt er signalene fra bransjen ganske så entydige. Arbeidsgiverne bryr seg egentlig fint lite om hva slags utdanning rekruttene har, bare de behersker det praktiske håndverket.

Spørsmålet er: Hvor stor vekt skal utdanningen legge på dette? Skal vi øke innslaget av praktisk trening, siden det er dette som gir studentene jobb? Skal vi satse mer på økonomi og teknologi, siden det er dette bransjen ønsker? Skal vi som utdanner mediefolk, i ett og alt høre på hva bransjen ønsker og krever av yrkesutdanningen?

Nei. Høyere utdanning kan ikke ha som sitt fremste formål å «tjene bransjen». Da ender man opp som en yrkesskole. Samtidig kan ikke utdanningen unnlate å lytte til studentenes fremtidige arbeidsgivere, og å ta hensyn til deres ønsker. Gjør vi ikke det, så rekrutterer de bare fra andre kanter, og utdanningen har utspilt sin rolle.

EN LANG PROSESS

Det er vanskelig å tidfeste når prosessen med å gjøre journalistikk til et akademisk fag startet. Var det i 1943 da Carl Just etablerte landets første undervisningstilbud i journalistikk i form av et brevkurs? Eller var det da Journalistakademiet startet opp i 1951 med den samme Carl Just som leder. Eller kanskje det var i 1965 da Norsk Journalistskole ble en realitet? Eller i 1981 da samme skole kunne kalle seg høyskole?

En milepæl ble i hvert fall nådd i 1997 da landets første hovedfag i journalistikk ble etablert, i et samarbeid mellom Universitetet i Oslo og Høgskolen i Oslo. Fra dette tidspunkt ble det mulig å oppnå høyere grads eksamen i journalistikk i vårt land. I dag finnes det flere masterutdanninger i journalistikk rundt om i vårt land, noen med kun «journalistikk» i navnet, andre profilert mot visse sider av journalistikken, som for eksempel «Global Journalism» eller «Undersøkende journalistikk».

Journalistutdanning var først en overlevering av praktisk yrkeskunnskap. Så ble det «praksis pluss teori», uten at det var en påfallende klar forbindelse mellom de to delene. Og i tredje fase ble målet å finne «skjæringspunktet» mellom teori og praksis, og skape en helhetlig profesjonsutdanning med en klar identitet og profil.

Klarte vi det? Det ser ikke slik ut. I øyeblikket går dessuten utviklingen feil vei. Det skyldes ikke minst en svekket profesjonsbevissthet i journalistikken, noe som også rammer journalistutdanningens karakter av en *profesjonsutdanning*. Samfunnsoppdraget blir ullent, kommersielle målsettinger blir stadig mer overordnet, grensene mot andre yrkesgrupper bygges ned, de felles kvalitetskriteriene blir uklare, og yrkesetikken blir et PR-tiltak. Nå har journalistikken aldri vært en ren profesjon i sosiologisk forstand, men den har hatt klare trekk av å være en profesjon, trekk som i dag ser ut til å svekkes.

SPAGAT

Å drive journalistutdanning på universitets- og høyskolenivå føles til tider som å være dømt til en tilværelse i evig spagat. Utdanningen skal levere praktikere som behersker det journalistiske håndverket, som identifiserer seg med bransjen og som glir inn i redaksjonsmiljøet fra dag 1, som leverer gode historier i raskt tempo og som er husvarm med de redaksjonelle IT-systemer. Samtidig skal de samme studentene – i kraft av å være universitets- og høyskoleutdannede kandidater – besitte det analytiske og kritiske blikket på mediebransjen og medieutviklingen, og de skal ha tilegnet seg forskningsbasert (og ikke bare erfaringsbasert) kunnskap.

Profesjonsutdanningen i journalistikk på høyskolenivå har røtter fra to ulike steder, fra henholdsvis yrkespraksis og academia. Slik sett er og blir utdanningen en hybrid. Den har to ulike generatorer, eller to slags arveegenskaper om du vil. Og like lite som en moderne Toyota hybrid befinner seg i «skjæringspunktet» mellom strøm og bensin – som om det i dette punktet finnes en høyere form for energi – like lite har vi lyktes med å forene teori og praksis i journalistutdanningen. Vi må fortsatt leve med tautrekkingen mellom de to.

DILEMMAET

Mediebransjen forventer at journalistutdanningen skal levere kandidater som behersker det praktiske håndverket og som kan produsere innhold raskt og effektivt. De forventer at aktuelle søkere skal beherske de grunnleggende journalistiske ferdighetene, som nyhetskriving, enkel intervjueteknikk, kildekritikk og de viktigste presseetiske prinsippene. Bransjen legger lite vekt på om kandidatene har kunnskap om medievitenskapelige teorier, forskningsmetoder og mediehistorie.

Universitetet på sin side kan ikke unnlate å legge vekt på nettopp dette. Noe annet vil undergrave universitetets akademiske kvalitet og identitet. Et universitet skal ikke bare gjøre studenter kvalifisert til jobber. Det skal utvikle den personlige dannelse, modenhet og forståelse, analytiske ferdigheter og kritisk refleksjon.

Hvorfor har ikke journalistikkfaget lykkes med å skape en helstøpt utdanning som både er forskningsbasert og praksisrettet? Hvorfor får vi det ikke til i samme grad som andre yrkes- og profesjonsutdanninger?

Årsaken ligger både i bransjen selv og i utdanningsinstitusjonene. Jeg har tidligere pekt på en svekket profesjonsbevissthet blant yrkesutøverne som en forklaring. En annen årsak tror jeg er at forskningen ved våre institusjoner har vært for innadvendt og for opptatt av problemstillinger som stort sett forskerne selv har vært interessert i, og for lite opptatt av spørsmål som bransjen selv har stilt. Anvendt forskning har vært et stebarn i medieforskermiljøet. Dermed har bransjen opplevd medieforskningen som irrelevant og fjern.

POSITIVE TREKK

Så langt har nok denne kommentaren vært en smule pessimistisk med tanke på journalistutdanningens identitet og profil som en helstøpt profesjonsutdanning der teori og praksis så å si går opp i en høyere enhet. Men det finnes positive trekk som er lovende for både utdanning og bransje. Et slikt trekk er de mange praktiske masteroppgavene som lages, noen av dem er riktig gode og blir lagt merke til i bransjen. Dette er oppgaver der studenten leverer en praktisk medieproduksjon sammen med en teoretisk fundert refleksjon og analyse. Når ikke alle praktiske masteroppgaver er gode, kan det i noen tilfeller skyldes at veilederen var *enten* teoretiker *eller* praktiker, og at studenten derfor burde hatt to veiledere.

Et annet trekk er at ikke bare bachelorutdanningene, men også flere masterutdanninger i journalistikk etablerer et organisert samarbeid med bransjen. Stiftelsen for Kritisk og Undersøkende Journalistikk (SKUP) og journalistikkmasteren ved OsloMet har inngått samarbeid om et «akademikerspor» på konferansen for undersøkende journalister. Universitetet i Bergen har i tilknytning til sin journalistikkmaster opprettet et Senter for undersøkende journalistikk der journalister blir tilbudt hospiteringsopphold. Dette blir forhåpentligvis møtesteder for teori og praksis. Slike tiltak er i samsvar med anbefalingene som Gunhild Ring Olsen ved Høgskulen i Volda kommer med i sin doktoravhandling om samarbeid mellom profesjonelle redaksjoner, universiteter og journaliststudenter. Ring Olsen understreker betydningen av at universitetene fremstår som *sterke* i et slikt samarbeidsforhold, slik at de setter et reelt preg på prosjekter og produksjoner.